Ağdərənin ağ günləri

Bir vaxtlar görünməyən sonuna həsrətlə boylandığımız bu Vətən yolu indi azad və abaddır. Yeni salınmış, rahat asfaltla şütüyən avtomobilimiz bizi sürətlə həsrətimizin bitdiyi daha bir ünvana – Ağdərə rayonunun Suqovuşan qəsəbəsinə və bu torpaqların əzəli sahiblərinin yenidən məskən saldığı Talış kəndinə çatdırmağa tələsir. Goranboyun illər boyu erməni separatçıları qarşısında mərdi-mərdanə dayanmış qəhrəmanlar kəndi Tap Qaraqoyunluda qısa fasilə veririk. İncəçayın kəndin içindən keçən, ucalıq rəmzi çinarların kölgə saldığı qolunun sahilində dayanırıq.

Sakinlərdən öyrənirik ki, yol qırağındakı bu çinarların əksəriyyətini ötən əsrin 50-ci illərində Tap Qaraqoyunlunun tanınmış ziyalılarından olan həkim İsa Qurbanov əkdirib. Əvvəllər demək olar hər gün təcavüzkar Ermənistan ordusunun birləşmələri tərəfindən atəşə tutulan, Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı çoxsaylı erməni hücumlarının qarşısını igidliklə almış Tap Qaraqoyunlu bu gün rahat nəfəs alır, məşhur qaraqoyunlular tayfalarının xələfləri olan sakinlər gündəlik məişət qayğıları ilə məşğul olurlar.

Çox ləngiməyib yolumuza davam edirik, mühafizə postunu keçib Talışa doğru irəliləyirik. Erməni separatçılarından təmizlənən bu torpaqların hər qarışı əziz olduğu, qürur, xoşbəxtlik duyğusu yaratdığı qədər də qəribə kövrəklik bəxş edir, uğrunda sevə-sevə canını fəda edən qəhrəman oğullarımızın ruhları qarşılayır sanki insanı bu yerlərdə. Qeyri-iradi dilimizdən dua və şükranlar süzülür...

Azad, "ağıllı" Talış

Bu da vaxtilə uğrunda amansız döyüşlərin getdiyi, Şuşa polis batalyonunun tərkibində həmin döyüşlərin iştirakçısı olmuş mərhum atamın gözəlliyini tərifləməkdən doymadığı həmin məşhur Talış kəndi.

Girişdə yoldan xeyli uzaqda qanlı savaşların nişanəsi olan çoxdan vurulmuş hərbi texnika görünür. Erməni vəhşiliyinin qurbanına çevrilmiş, dağıdılmış evlərlə əhatələnmiş yeni Talış sanki toz içində çiçəyi xatırladır. Asfalt və özündə tarixiliyi yaşadan daş döşənmiş küçələr boyu nizamla, səliqə ilə yeni evlər sıralanıb. Bir ildən artıqdır ki, 20 ailənin daimi məskunlaşdığı, işıqlarını yandırdığı, həyatın yenidən qayıtdığı bu evlər ümid verir, sevindirir, yaxşı mənada heyrətləndirir. Çünki 2020-ci ildə Vətən müharibəsində qazandığımız tarixi zəfərimizdən keçən qısa müddətdə burada yaşayış üçün şəraitin ən gözəli yaradılıb. Tam mübaliğəsiz, Talışdakı müasir dayanacaq bəlkə dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin çoxunda belə yoxdur. Yollar, inzibati binaların, yeni məktəbin, uşaq bağçasının, tibb məntəqəsinin, el arasında deyilən kimi, xeyir-şər evinin ərazilərini günəş panelləri ilə işıqlandırılır. Kənddə sakinlərin istirahəti üçün gözəl bir park da salınıb…

Talışın qonaq-qarası da çoxalıb. Kəndin ərazisini gəzdiyimiz zaman Ağdam sakinləri olan Məmmədovlar ailəsi ilə rastlaşdıq. Hazırda Quzanlı qəsəbəsində məskunlaşmış Ceyhun Məmmədov bizimlə söhbətində bildirdi ki, artıq üçüncü dəfədir Talışa gəlir. Bu dəfə ailəsini də gətirib. İstəyir onlar da həm Talışın, Suqovuşanın gözəlliklərini görsünlər, həm də övladları rəşadətli ordumuzun qəhrəmanlıqlarının nəticələrinin şahidi olsunlar.

Xoş günlərə qovuşanlar

Talışın sakinləri xalqımızın qonaqpərvərliyinin ən gözəl nümunəsini nümayiş etdirirlər. Bizi bura dəvət etmiş "Talışın Muğan əmisi"ndən (Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Talış kəndi uğrunda ağır döyüşlərin iştirakçısı olmuş, kəşfiyyatçı, qazi Muğan Kərim oğlu Hüseynov haqqında ayrıca yazacağam – M.R) tutmuş küçədə rastlaşdığımız hər kəs ac olub-olmadığımızı soruşur, evinə yeməyə, çaya dəvət edir. Özü də təkcə bizi deyil, kəndə gələn bütün qonaqları. Böyük Qayıdışın ilk ünvanlarından olan Talışda sakinlərin həyatı, qayğıları ilə maraqlanmaq üçün evlərdən birinə qonaq oluruq. Ev sahibi Telman Məmmədov bizi həyətdə, arılarına baxarkən qarşılayır. Üzrxahlıq edir ki, az qalıb, indi yekunlaşdırıram. "Xoşdur, tələsmə",-deyirik. Arısı da özü kimi təzəbinədir, beçədir deyəsən. Telman deyir, belə olduğuna baxmayın, ötənilki balı o qədər təmiz idi, hər adam yeyə bilməzdi.

İşini bitirir, dördotaqlı, yarlı-yaraşıqlı evinə keçirik. Söhbətimiz çay süfrəsi arxasında davam edir. Əvvəllər valideynləri yaşayıb burada. 1992-ci ildə, Telmanın bir yaşı olanda Talış ermənilər tərəfindən işğal edilib və onlar kəndi tərk etməyə məcbur olublar. 2023-cü ilin martında həyat yoldaşı, oğlu və qızı ilə bura ilk qayıdanlardandır. Hisslərini ifadə etməkdə çətinlik çəkdiyini deyir:

– Tərtərdə məskunlaşmışdıq. Valideynlərim Talış haqqında o qədər danışmışdılar ki, bu kənd artıq xəyallarımda canlanırdı. Gələndə gördüm elə dedikləri qədər gözəldir. Ötən il Novruz bayramını burada keçirdik. Bizim üçün ən yaddaqalan bayram oldu.

Evdə yaradılmış şəraitdən çox razıdır Telman və ailəsi. Bildirir ki, dövlətimiz yaşayış üçün hər şərait yaradıb. Ev mətbəx mebelinə, internetinə, çilçıraqlarına, hətta kondisionerinə qədər hər şeylə təmin edilib. Üstəlik, fərdi təsərrüfatla məşğul olmaq üçün dövlət tərəfindən dörd inək də verilib. İndi həm heyvandarlıq və arıçılıqla, həm də həyətdə əkin-biçinlə məşğul olurlar. Üstəlik, özü də, həyat yoldaşı da Talış kənd orta məktəbində işlə təmin ediliblər:

– Ötən il keçirilən antiterror tədbirlərinə kimi erməni separatçıları Talış kəndinin yaxınlığında yerləşirdilər. Düzdür, elə əvvəldən, Tərtərdə yaşayandan onların atəşinə öyrəşmişdik, qorxmurduq. Ancaq Müzəffər Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə keçirilmiş antiterror tədbirlərindən sonra bütün torpaqlarımız düşmənlərdən təmizləndi, daha heç bir narahatlığımız qalmadı. Ona görə də, indi qalır zəhmətə qatlaşıb Talışda xoşbəxt yaşamaq. Bu gözəl günlər üçün möhtərəm Prezidentimizə, rəşadətli Ordumuza minnətdarıq! Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin!

Suqovuşan – arzulara qovuşduran məkan

Talışla yenidən görüşmək ümidi ilə sağollaşırıq. Yolumuz buraya çox da uzaq olmayan Suqovuşanadır. O Suqovuşana ki, erməni təcavüzkarlarından təmizləndikdən qısa müddət ərzində burada görülən işlər, yaradılan şərait və təbii ki, öz əsrarəngiz mənzərələri ilə artıq Azərbaycanın yeni turizm istiqamətlərindən birinə çevrilməkdədir. Talışla arası çox yaxın olduğu üçün bir neçə dəqiqəyə Suqovuşana çatırıq. Burada hər yerdə həyat qaynayır. Qəsəbənin bir tərəfində su anbarı və su elektrik stansiyası fəaliyyət göstərir, gölün ətrafında yaradılmış gözəl parkda ziyarətçilər istirahət edir, bir tərəfi isə böyük tikinti meydançasını xatırladır. Böyük Qayıdış çərçivəsində Suqovuşana bu il ilk sakinlərin köçürülməsinə sürətlə hazırlıq gedir, yaşayış binalarının, fərdi yaşayış evlərinin, məktəbin, uşaq bağçasının, məscidin tikintisi aparılır.

Suqovuşan parkında bizi Qarabağ Regional Turizm İdarəsinin baş mütəxəssisi Tariyel Məmmədli qarşılayır. Bildirir ki, işğaldan azad olunduqdan sonra qısa müddətdə parkın ərazisində idman zonası, söhbətgahlar, uşaq əyləncə mərkəzi yaradılıb, restoran fəaliyyət göstərir. Bura gələn qonaqların sayı isə gündən-günə artır. Ziyarətçilər arasında xarici turistlər də var. Onlar əsasən Naftalan sağlamlıq mərkəzlərinə müalicə üçün gələn əcnəbilərdir.

Karvanlar geri dönür

İşğaldan azad edilmiş bütün ərazilərimiz kimi, Talış və Suqovuşandan da ayrılmaq, geri dönmək istəmirik. Sanki, bu torpaqlarda adamı maqnit kimi özünə çəkən sehrli bir qüvvə var. Üstəlik, qalib ölkənin azad vətəndaşı, jurnalisti kimi Vətənimizin erməni işğalından azad olunan hər qarış torpağına səfər etməyin qürurunu yaşamaq da bir başqa əvəzolunmaz hissdir.

Geri gözəl təəssüratlarla dönürük. Bilirik ki, daha istədiyimiz vaxt gələ, ruhumuzu dincəldə biləcəyimiz bu yerləri gəzə bilərik. Bir zamanlar məcburi köçkünlərin ümidsizcəsinə respublikamızın digər bölgələrinə üz tutmuş maşın karvanları bu gün həmin insanları geriyə, ata-baba yurdlarına daşıyır. Bu dəfə həmişəlik, əbədilik! Getdikcə cənnətə çevrilən Qarabağa və Şərqi Zəngəzura səfər etmək isə daha əlçatmaz arzu deyil!

Mahir RƏSULOĞLU,
yazıçı-jurnalist

Bakı–Ağdərə–Bakı